

อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลในกรณีข้อเท็จจริงในทาง พิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่ กระทำความผิด

ยศ ตันติภาคย์*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลกริชมย์ โกมลารชุน**

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งการแก้ไขปัญหานั้นที่ผ่านมา เหตุผลสืบเนื่องมาจากการบัญญัติกฎหมายที่มีปัญหา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคสาม บัญญัติให้ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิดเป็นข้อแตกต่างในรายละเอียดมิใช่ข้อสาระสำคัญ การที่กฎหมายบัญญัติไว้ตายตัวเป็นข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาดโดยไม่เปิดโอกาสให้จำเลยสามารถนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายได้เลยเช่นนี้เป็นการไม่ถูกต้องนัก เพราะในบางกรณีนั้นปัญหาข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิดสำคัญถึงขนาดทำให้วัตถุประสงค์นั้นเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเมื่อพิจารณาให้ถี่ถ้วนแล้วย่อมจะเห็นได้ว่าข้อแตกต่างนั้นเป็นสาระสำคัญ จะทำให้ผลของคดีนั้นศาลต้องพิพากษายกฟ้อง ที่เป็นปัญหาอย่างชัดเจนคือในกรณีที่เกิดการกระทำความผิดขึ้นสองเหตุการณ์โดยรายละเอียดในการกระทำความผิดนั้นมีความใกล้เคียงกันและข้อเท็จจริงตามคำฟ้องเป็นคนละเหตุการณ์กับข้อเท็จจริงในทางพิจารณา ในกรณีนี้หากศาลพิจารณาตามมาตรา 192 วรรคสาม ว่าข้อแตกต่างเรื่องเวลาหรือสถานที่ในการกระทำความผิดตามคำฟ้องและทางพิจารณาเป็นข้อแตกต่างในรายละเอียดมิใช่ข้อสาระสำคัญ ศาลสามารถที่จะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ แต่ปัญหาจะเกิดขึ้นว่าโจทก์จะสามารถดำเนินคดีกับจำเลยในความผิดอีกกรรมหนึ่งได้หรือไม่ โจทก์จะต้องบรรยายฟ้องอย่างไรและจะเกิดเป็นการดำเนินคดีซ้ำหรือไม่

ในบทความฉบับนี้ผู้เขียนได้นำเสนอแนวทาง โดยนำเอาหลักการในเรื่องวัตถุประสงค์ในคดีอาญา มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นที่กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดความยุติธรรมต่อคู่ความทุกฝ่าย

* นักศึกษาลัทธิสุตฺรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

** ที่ปรึกษากฎหมายในพนธ์หลัก

ABSTRACT

This article study the problem of different facts and charge about time or place of offenses from the past to the present, including the past solutions. The reason is due to the problem of legislation. Criminal Procedure Code, Section 192, paragraph three Given that different facts and charge about time or place of offenses, the differences in details are not material. The fixed law is an absolute presumption, without giving the defendant the opportunity to refute the presumption of that law is invalid. Because in some cases, the problem of different facts and charge about time or place of offenses So important that the subject matter of criminal proceedings is changed. Which, when analyzed, can see that the differences are significant Causing the result of the case to be dismissed by the court. The problem clearly is that in the event of two offenses where the details of the offense are similar and the facts under the charge are different from the facts in the consideration in this case, if the Court considers under Section 192 paragraph three that the difference in time or place of offenses according to the charge and the consideration of the case is different in detail, not material the court can judge the defendant. But the problem will arise whether the plaintiff can prosecute the defendant for another offense or not. The plaintiff has to describe the lawsuit and will be repeated or not.

In this article, the author presents the guidelines By applying the principles of the subject matter of criminal proceeding As a guideline to solve the problems mentioned. This is to reduce the problem of illegal law enforcement. Resulting in justice for all parties.

1. บทนำ

ในการพิจารณาคดีอาญานั้น คำฟ้องถือว่าเป็นสาระสำคัญอย่างยิ่ง โดยคำฟ้องจะต้องบรรยายถึงการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิดข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเรื่องเวลาและสถานที่ที่กระทำผิดนั้นเป็นสาระสำคัญของคำฟ้องอย่างหนึ่ง

ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีฐานะเป็นประธานในคดี มีสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อที่จะแก้ข้อกล่าวหาของตนได้ หากการมีบรรยายคำฟ้องมาอย่างถูกต้องชัดเจน ตรงกับข้อเท็จจริง ก็จะทำให้จำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และศาลก็สามารถพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างถูกต้อง แต่หากมีการบรรยายคำฟ้องมาไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

ในทางพิจารณาย่อมทำให้มีปัญหาเกิดขึ้นได้ ซึ่งในปัญหานี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคสอง ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏทาง การพิจารณาแตกต่างจากที่ระบุไว้ในฟ้องให้ศาลยกฟ้อง เว้นแต่ข้อแตกต่างนั้นมีใช้สาระสำคัญและ จำเลยมิได้หลงต่อสู้ศาลจะลงโทษตามที่พิจารณาได้ความก็ได้ ส่วนมาตรา 192 วรรคสาม บัญญัติ ให้ ข้อแตกต่างเกี่ยวกับเรื่องเวลาหรือสถานที่กระทำความผิดนั้น เป็นข้อแตกต่างเพียงรายละเอียด มิให้ถือว่าต่างกันใช้สาระสำคัญ ทั้งนี้ให้ถือว่าข้อที่พิจารณาได้ความนั้นเป็นเรื่องเกินคำขอหรือ เป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ เว้นแต่จะปรากฏแก่ศาลว่าการที่ฟ้องผิดไปเป็นเหตุให้ จำเลยหลงต่อสู้ สังเกตได้ว่า มาตรา 192 วรรคสาม เป็นการขยายความ ยกตัวอย่างข้อแตกต่างที่ มิใช่ข้อสาระสำคัญ ของมาตรา 192 วรรคสอง โดยกฎหมายใช้คำว่า “เช่น” การที่กฎหมาย บัญญัติไว้ตายตัวเช่นนี้ว่าเวลาหรือสถานที่กระทำความผิดนั้น ไม่ได้เป็นข้อแตกต่างในข้อ สาระสำคัญ หากมีข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลา หรือสถานที่ที่เกิดขึ้น ศาลย่อมไม่อาจใช้ดุลพินิจในการพิจารณายกฟ้องโดยอาศัยเหตุนี้ได้ ซึ่งไม่ น่าจะเป็นการถูกต้องนัก เพราะในบางกรณีเรื่องเวลาหรือสถานที่ถือเป็นสาระสำคัญที่จะต้อง พิจารณาให้ครบถ้วน ยกตัวอย่างเช่น วันที่ 14 มกราคม 2562 นายแดงได้แจ้งความดำเนินคดีกับ นายดำข้อหาพยายามฆ่า เมื่อเรื่องมาถึงชั้นศาล ในคำฟ้องบรรยายฟ้องว่านายดำพยายามฆ่า นายแดงเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2562 แต่ข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาปรากฏว่าเป็นเหตุการณ์ เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2562 โดยข้อเท็จจริงนั้นนายดำได้มีการพยายามฆ่านายแดงทั้งวันที่ 10 และ 12 มกราคม 2562 ในกรณีนี้หากศาลพิจารณาตามมาตรา 192 วรรคสาม ว่าข้อแตกต่าง เรื่องเวลาตามคำฟ้องและทางพิจารณาเป็นข้อแตกต่างในรายละเอียดมิใช่ข้อสาระสำคัญ ศาล สามารถที่จะพิพากษาลงโทษนายดำได้ ปัญหาจะเกิดขึ้นว่านายแดงจะสามารถดำเนินคดีกับนายดำ ในความผิดอีกกรรมหนึ่งได้หรือไม่ นายแดงจะต้องบรรยายฟ้องอย่างไรและจะเกิดเป็นการ ดำเนินคดีซ้ำหรือไม่

เห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคสาม ยังมี เนื้อหาที่ขัดกับหลักกฎหมาย ก่อให้เกิดปัญหาในการต่อสู้คดีของจำเลย ทั้งยังไม่เปิดช่องให้ศาลใช้ ดุลพินิจได้อย่างเต็มที่ในการพิจารณาคดี เมื่อพิจารณาในด้านสิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อแตกต่างเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่มิให้ถือว่าแตกต่างในสาระสำคัญ โดย ให้ถือว่าข้อแตกต่างนั้นเป็นเพียงรายละเอียด ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยเนื้อหาและองค์ประกอบจะพบว่า ในบางกรณีข้อแตกต่างเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่ในบางกรณีมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน จนทำ ให้วัตถุประสงค์นั้นเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อ กระบวนการยุติธรรม ทั้งยังขัดต่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ต้องการให้ หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการต่อสู้คดีอีกด้วย

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคสาม ยังมีปัญหาอยู่พอสมควร ในส่วนข้อเท็จจริงเรื่องเวลาหรือสถานที่กระทำความผิด เพราะ

ในบางกรณีถือได้ว่าเป็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญไม่สามารถนำมาพิจารณาได้ การที่กฎหมายไม่ให้ถือว่าแตกต่างในสาระสำคัญนั้นเป็นบทบัญญัติที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากการกระทำความผิดบางครั้งการที่ข้อเท็จจริงต่างจากฟ้องนั้นอาจทำให้วัตถุแห่งคดีนั้นเปลี่ยนแปลงไป อาจทำให้จำเลยเสียเปรียบอย่างมาก ไม่อาจต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาหลักกฎหมายเรื่องวัตถุแห่งคดีและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อกำจัดปัญหาที่กล่าวมาให้หมดไป

2. สภาพปัญหาข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้อง

ในประเด็นนี้จะกล่าวถึงสถานการณ์ปัญหาเรื่องข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา ความเห็นในทางวิชาการ

2.1 แนวคำพิพากษาของศาลฎีกา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคสอง โดยหลักแล้วหากเกิดกรณีข้อเท็จจริงที่ปรากฏในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้อง ให้ศาลยกฟ้องคดีนั้น เว้นแต่ข้อแตกต่างนั้นมีใช้ข้อสาระสำคัญและทั้งจำเลยมิได้หลงต่อสู้ ศาลจะลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ได้ความนั้นก็ไม่ได้ โดยจะต้องครบทั้งสององค์ประกอบ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคสาม เป็นบทขยายความ มาตรา 192 วรรคสอง โดยยกตัวอย่างข้อแตกต่างที่เป็นรายละเอียด ที่กฎหมายมิให้ถือว่าต่างกัน ในข้อสาระสำคัญ

(1) ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลากระทำความผิด

หลังจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งแรกโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 แนวคำพิพากษาศาลฎีกาได้ผ่อนคลายความเคร่งครัดของกฎหมายในเรื่องข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องเกี่ยวกับเวลาในการกระทำความผิด ไปในแนวทางที่ว่าวันเวลาที่เกิดเหตุเป็นเพียงรายละเอียดที่โจทก์จะต้องกล่าวในฟ้อง หากเกิดข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องเกี่ยวกับเวลาในการกระทำความผิด โดยจำเลยมิได้หลงต่อสู้ศาลสามารถลงโทษจำเลยได้¹ โดยแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาในช่วงเวลาต่อมาก็เป็นไปในทิศทางเดิมมาจนถึงปัจจุบัน²

(2) ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับสถานที่กระทำความผิด

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1368/2509, 926/2510 (ประชุมใหญ่), 1255/2510, 93/2512, 247/2512, 553/2513, 2195/2515

² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1033/2524, 2000/2526, 8391/2544, 3333/2545, 8431/2547

แต่เดิมนั้นการบรรยายคำฟ้องนั้นเรื่องสถานที่กระทำความผิดถือว่าเป็นสาระสำคัญ เมื่อเกิดกรณีข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับสถานที่กระทำความผิด ศาลต้องยกฟ้องเท่านั้น³ แม้ว่าสถานที่ตามคำฟ้องและตามข้อเท็จจริงที่ได้ความในทางพิจารณานั้นจะอยู่ติดกันหรือใกล้เคียงกันก็ตาม⁴ หรือในกรณีที่ข้อเท็จจริงที่บรรยายมาในคำฟ้องและข้อเท็จจริงที่ได้ความในทางพิจารณาจะเป็นตำบลเดียวกันก็ตาม แต่หากมีการบรรยายสถานที่ผิดไปจากที่ได้ความในทางพิจารณา ศาลก็ต้องยกฟ้องเช่นเดียวกัน⁵

แต่ในปัจจุบันมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อผ่อนคลายความเคร่งครัดลงมาบ้างแล้ว และคำพิพากษาก็เปลี่ยนไปในแนวทางที่ว่าสถานที่ที่เกิดเหตุเป็นเพียงรายละเอียดที่โจทก์จะต้องกล่าวในฟ้อง หากเกิดข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องเกี่ยวกับสถานที่ในการกระทำความผิด โดยจำเลยมิได้หลงต่อสู้ศาลสามารถลงโทษจำเลยได้⁶

2.2 การบรรยายคำฟ้องเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ในการกระทำความผิด

การบรรยายข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเวลากระทำความผิดนั้น คำว่า “เวลา” ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะเวลากระทำความผิดว่าเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืนเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงวัน เดือน ปี ที่กระทำความผิดด้วย โดยการบรรยายข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเวลากระทำความผิดนั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องระบุถึงขนาดเป็นเวลาที่แน่นอน อาจบรรยายโดยประมาณว่าเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืนก็ถือว่าเพียงพอแล้ว หรือในบางกรณีหากลักษณะของการกระทำความผิดนั้นสามารถที่พอเข้าใจได้ว่าเป็นเวลากลางวันก็ไม่จำเป็นที่จะต้องบรรยายฟ้องว่าเหตุเกิดในเวลา กลางวันหรือกลางคืนอีก เช่น ความผิดฐานเบิกความเท็จในการพิจารณาคดีของศาล (คำพิพากษาฎีกาที่ 868-869/2494)

ส่วนคำว่า “สถานที่” ได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 951/2509 (ประชุมใหญ่) อธิบายไว้ อย่างดีว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158(5) นั้น หมายถึงสถานที่ที่เกิดกระทำผิด หากได้กำหนดไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าจะต้องระบุว่ายู่หมู่ใดตำบลใด เสมอไปไม่ เพียงแต่กล่าวไว้พอสมควรที่จะให้จำเลยเข้าใจได้ก็เป็นการเพียงพอแล้ว คดีนี้ราษฎรเป็นโจทก์ ในคำฟ้องระบุว่าโจทก์จำเลยต่างอยู่บ้านใกล้เคียงบ้านหนองแก ตำบลยางหล่อ อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี เมื่อโจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยได้บังอาจเข้าไปในบ้านโจทก์ แม้จะไม่ลงว่าบ้านโจทก์ตั้งอยู่ที่ตำบล อำเภอ และจังหวัดใดก็ดีจำเลยก็ยอมเข้าใจข้อหาได้ว่า การกระทำผิดเกิด ณ สถานที่ใด เพราะโจทก์จำเลยเป็นคนอยู่ในละแวกหมู่บ้านเดียวกันถือได้ว่าโจทก์

³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1300/2479

⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 562/2481, 725/2481

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 207/2486

⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 1576/2500, 940/2507, 1309/2508, 356/2509

ได้บรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่พอสมควรที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158(5) แล้ว⁷

2.3 ปัญหาข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิด

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคสาม ได้บัญญัติให้ข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิดเป็นข้อแตกต่างในรายละเอียด มิให้ถือว่าต่างกันในเรื่องสาระสำคัญ บทบัญญัติของกฎหมายในลักษณะนี้เห็นได้ว่าเป็นบทสันนิษฐานของกฎหมายโดยเด็ดขาดไม่สามารถที่จะนำสืบให้เห็นเป็นอย่างอื่นได้เลย หากดูผิวเผินเรื่องเวลาและสถานที่กระทำความผิดจะเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่การบรรยายข้อเท็จจริงในฟ้องผิดพลาดแตกต่างจากข้อเท็จจริงที่ได้ในทางการพิจารณาย่อมมีผลต่อการพิจารณาพิพากษาคดี ในบางกรณีนั้นถึงขนาดทำให้วัตถุประสงค์นั้นเปลี่ยนแปลงไป

3. แนวความคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้องกับปัญหาข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้อง

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติหรือกฎหมายอาญา โดยมีภารกิจที่จะทำให้กฎหมายอาญาเกิดการบังคับใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ⁸ ทั้งยังเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดวิธีการดำเนินคดีทางอาญาต่อผู้ต้องหา ตั้งแต่การจับกุม สอบสวน พิจารณาพิพากษาคดี และลงโทษผู้กระทำความผิด ทำหน้าที่วางกรอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ตั้งแต่ขั้นจับกุม สอบสวน ดำเนินคดี ไปจนถึงการลงโทษ เพื่อให้จำเลยได้รับการคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นธรรม

3.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public prosecution)

การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ปัจจุบันได้ใช้ระบบกล่าวหาถือว่าผู้ถูกกล่าวหา มีฐานะเป็นประธานในคดี ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญา ผู้ถูกกล่าวหาย่อมมีสิทธิต่างๆตามกฎหมาย มีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และกระบวนการพิจารณาก็จะเกิดความเป็นธรรมมากขึ้น ศาลจะพิพากษานอกฟ้องนอกประเด็นไม่ได้ และจะพิพากษายกฟ้องโทษผู้ที่มีได้ถูกฟ้องเป็นคดีไม่ได้ ซึ่งระบบกล่าวหา มีความแตกต่างจากระบบไต่สวน โดยระบบไต่สวนจะไม่มี การแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องกับหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน ซึ่งจะทำให้อำนาจทั้งหมดอยู่ในมือขององค์กรเพียงองค์กรเดียวทำให้ขาดการคานอำนาจซึ่งกันและกัน⁹

⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 951/2509 (ประชุมใหญ่)

⁸ คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2555), น. 37.

⁹ เพิ่งอ้าง, น. 65-66.

3.2 วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอยู่สองประการ คือการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาในคดี¹⁰ การดำเนินคดีอาญาบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสอง จึงจำเป็นต้องมีการประสานวัตถุประสงค์ทั้งสองประการดังกล่าว หมายถึง การหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาเข้าหากันและปรับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่นำไปเสียไปทางวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งมากเกินไป ซึ่งหากเราเน้นวัตถุประสงค์ในการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษมากเกินไปรัฐก็จะมีอำนาจมากเกินไป เกิดผลเสียต่อตัวผู้ถูกกล่าวหาอย่างมาก แต่หากเราเน้นวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาในคดีมากเกินไปก็จะไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ย่อมทำให้เกิดผลเสียแก่กระบวนการยุติธรรม¹¹

3.3 หลักและทฤษฎีความเป็นเอกลักษณ์ของเหตุการณ์ Individuation of events

หลัก Individuation of Events ได้อธิบายว่า เมื่อมีสองเหตุการณ์ที่ดูเหมือนกันเกิดขึ้น หรือเมื่อมีเหตุการณ์หนึ่งที่เหมือนกันกับเหตุการณ์อื่น มีเพียงคำตอบเดียวเท่านั้นที่เป็นไปได้ คือไม่มีเหตุการณ์สองเหตุการณ์ที่เหมือนกัน และไม่มีเหตุการณ์ใดเหมือนกันกับเหตุการณ์อื่น เหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ย่อมมีรูปแบบเชิงตรรกะเป็นตัวกำหนด เหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ล้วนมีลักษณะบ่งเฉพาะของแต่ละเหตุการณ์ ในบางเหตุการณ์หากไม่มีคำเอกพจน์ เราจะไม่สามารถหาคำตอบได้ เช่น “มียุงที่นี้” หากมียุงสองตัวจะไม่สามารถบอกได้ว่าหมายถึงยุงตัวไหน แต่ในบางเหตุการณ์การกระทำบางอย่างสามารถเกิดขึ้นได้ครั้งเดียว เป็นเหตุการณ์ที่สามารถบ่งเฉพาะได้ เช่น “บรูตัสฆ่าซีซาร์แล้ว” ก็มีความหมายเช่นเดียวกับ “บรูตัสฆ่าซีซาร์ครั้งเดียว” แต่หากเป็นเหตุการณ์ที่ “บรูตัสแทงซีซาร์” อาจเป็นคนละเหตุการณ์กับ “บรูตัสฆ่าซีซาร์” เพราะการแทงอาจมิได้หมายถึงการฆ่า การแทงอาจมิได้ส่งผลให้เกิดการตาย¹²

หากเรานำหลัก The Individuation of Events มาใช้ในการพิจารณาคดีอาญา ย่อมจะเป็นไปตามกรอบวัตถุประสงค์ โดยหลัก The Individuation of Events จะทำให้เราสามารถแยกแยะได้ว่า คำฟ้องนั้นกำลังกล่าวถึงการกระทำในเหตุการณ์ใด ซึ่งจะทำให้เราสามารถทราบได้ว่าเหตุการณ์ที่กล่าวถึงนั้นถูกต้องหรือไม่¹³ โดยหากเรายึดติดกับคำฟ้องเพียงอย่างเดียวจะทำให้กระบวนการยุติธรรมนั้นเกิดปัญหาขึ้นได้

¹⁰ คณิต ฌ นคร, *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 8*, น. 61-63.

¹¹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3* (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2544), น. 304-310.

¹² Donald Davidson, “Individuation of Events,” *Essays on Actions and Events*, 2nd ed., (Oxford : Clarendon Press, 2001), p. 295-307.

¹³ กรรภิรมย์ โกมลารชุน, “วัตถุประสงค์ในคดีอาญาคืออะไร,” *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, ปีที่ 7, เล่มที่ 2, (พฤษภาคม-สิงหาคม 2557), น. 8.

4. กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้อง

การศึกษากฎหมายต่างประเทศจะทำให้พ้อเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องทั้งในระบบคอมมอนลอว์ และซีวิลลอว์

4.1 กลุ่มประเทศระบบคอมมอนลอว์

ประเด็นเกี่ยวกับเวลากระทำความผิด ตามแนวความคิดของคอมมอนลอว์โดยหลักทั่วไป ไม่ถือว่าข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลากระทำความผิดเป็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญ เว้นแต่ในกรณีที่เวลาเป็นองค์ประกอบหรือเป็นสาระสำคัญของกรกระทำผิดนั้น เช่น ความผิดในการจำหน่ายสุราในระหว่างวันเวลาที่กฎหมายห้าม เป็นต้น ความผิดที่ตามแนวความคิดของคอมมอนลอว์ไม่ถือว่าเวลาเป็นองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญ ได้แก่ assault and battery, abortion or attempted abortion, conspiracy, embezzlement, homicide, incest, obtaining money by false pretenses, perjury, procuring another to set fire to a building, rape, receiving stolen goods, robbery, seuction unlawful cohabitations เป็นต้น¹⁴

ส่วนประเด็นเกี่ยวกับสถานที่กระทำความผิด ในกรณีที่สถานที่กระทำความผิดไม่ถือเป็นสาระสำคัญของความผิด แม้ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการพิจารณาจะมีความแตกต่างจากที่ปรากฏในคำฟ้อง ก็ไม่ถือว่าเป็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญ และในกรณีที่คำฟ้องได้บรรยายว่าจำเลยได้กระทำความผิดในหลายเมือง ถ้าข้อเท็จจริงในทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยได้กระทำความผิดในเมืองใดเมืองหนึ่ง ตามที่ปรากฏในคำฟ้อง ก็ไม่ถือว่าเป็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญสามารถลงโทษจำเลยได้ เว้นแต่ในกรณีที่สถานที่กระทำความผิดเป็นองค์ประกอบหรือเป็นสาระสำคัญของความผิดที่กล่าวหา เช่น ในความผิดฐานลักทรัพย์ในอาคาร (Larceny in a Building) หรือ ความผิดฐานลักทรัพย์ในเคหสถานในเวลากลางคืน (burglary) ความผิดเหล่านี้ถือว่าสถานที่เป็นสาระสำคัญของการกระทำความผิด¹⁵

4.2 ประเทศเยอรมัน

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมันมาตรา 264 (2) บัญญัติว่า ศาลไม่จำต้องผูกมัดกับความผิดที่เริ่มต้นในการดำเนินคดี¹⁶ หมายความว่า ศาลสามารถนำข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวหาในคำฟ้องมาปรับเข้ากับข้อกฎหมายได้ โดยไม่จำเป็นต้องผูกมัดตามฐานความผิดที่

¹⁴ Ronald A. Anderson, *Wharton's Criminal Law and Procedure vol 4, 5*, (New York : The lawyers co-operative publishing company, 1957), p. 210-212

¹⁵ *Ibid.* p. 214.

¹⁶ StPO Section 264 [Subject Matter of the Judgment]

(2) The court shall not be bound by the evaluation of the offence which formed the basis of the order opening the main proceedings.

โจทก์บรรยายฟ้องมา กล่าวคือ แม้โจทก์จะบรรยายคำฟ้องขอให้ลงโทษฐานหนึ่งแต่ข้อเท็จจริงที่ได้ความในทางพิจารณาว่าเป็นความผิดอีกฐานหนึ่ง ศาลสามารถลงโทษตามความผิดที่ปรากฏในทางพิจารณาได้

ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องในสาระสำคัญหรือไม่ใช่สาระสำคัญ ตามแนวคิดของกฎหมายเยอรมันใช้หลัก “การกระทำในทางประวัติศาสตร์อันเดียวกัน” (Geschiohlicher Vorgang) ซึ่งหมายความว่า การกระทำที่ได้กล่าวอ้างมาในคำฟ้องกับการกระทำตามที่พิสูจน์ได้เป็นเหตุการณ์ในทางประวัติศาสตร์อันเดียวกัน การคาดเคลื่อนในข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างในคำฟ้องกับข้อเท็จจริงตามที่พิสูจน์ได้ในเรื่องเวลาหรือสถานที่เกิดการกระทำผิด บุคคลที่ได้รับความเสียหายหรือในข้อเท็จจริงอย่างอื่น ๆ ก็ไม่ถือว่าเป็นข้อแตกต่างกันในสาระสำคัญ กรณีเช่นนี้ศาลมีอำนาจที่จะลงโทษจำเลยสำหรับการกระทำผิดที่กล่าวมาในฟ้องได้¹⁷

5. การแก้ไขปัญหาข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำผิดตามหลักกฎหมายเรื่องวัตถุแห่งคดี

การแก้ไขปัญหาข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำผิด หากเรานำหลักกฎหมายในเรื่องวัตถุแห่งคดีในคดีอาญามาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาก็จะทำให้สามารถหาทางออกได้

5.1 ความหมายของวัตถุแห่งคดี

วัตถุแห่งคดี คือ ขอบเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาล และขอบเขตสภาพเด็ดขาดทางกฎหมายของคำพิพากษา¹⁸

ขอบเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หมายถึง ข้อเท็จจริงใด การกระทำใด หรือสิ่งใดก็ตามที่อยู่ในขอบเขตของวัตถุแห่งคดี แม้ว่าจะมิได้ปรากฏอยู่ในคำฟ้อง ศาลย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาพิพากษาคดีให้ครบถ้วน ภายในขอบเขตวัตถุแห่งคดีนั้น แต่ในทางตรงกันข้ามข้อเท็จจริงใด การกระทำใด หรือสิ่งใดก็ตามที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของวัตถุแห่งคดี แม้จะปรากฏในคำฟ้อง ศาลก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาพิพากษา¹⁹

5.2 การใช้หลักวัตถุแห่งคดีกับข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำผิด

ตัวอย่างบรรยายฟ้องว่า นายเอทำร้ายร่างกายนายบีในวันที่ 1 มกราคม 2563 เวลากลางวัน แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ในวันที่ 1 มกราคม 2563 นายเอได้ทำร้ายร่างกายนายบีสอง

¹⁷ หยุต แสงอุทัย, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศึกษาทางคำพิพากษาศักดิ์, (พระนคร : แม่บ้านการเรือน, 2507) น. 406.

¹⁸ กรรภิรมย์ โกมลารชุน, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 13, น. 1.

¹⁹ กรรภิรมย์ โกมลารชุน, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 13, น. 1.

ครั้ง ซึ่งข้อเท็จจริงที่ได้จากการพิจารณาเป็นการทำร้ายร่างกายครั้งหลัง แต่นายบีต้องการฟ้องนายเอในการกระทำครั้งแรก เห็นได้ว่ากรณีนี้แม้จะมีการบรรยายฟ้องมาครอบคลุมการกระทำที่ได้ความในทางพิจารณา แต่นายบีมิได้ต้องการฟ้องนายเอในการกระทำครั้งหลัง กรณีเช่นนี้เห็นได้ว่าวัตถุแห่งคดีตามคำฟ้องกับทางพิจารณาเป็นคนละวัตถุแห่งคดีกัน หากพิจารณาตามหลักวัตถุแห่งคดีศาลต้องพิพากษายกฟ้อง

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหา หลักทฤษฎี รวมถึงกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน ตามหลักวัตถุแห่งคดี สามารถสรุปและให้ข้อเสนอแนะได้ดังนี้

6.1 บทสรุป

ปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคสาม ได้บัญญัติให้ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิด เป็นข้อแตกต่างในรายละเอียด มิใช่ข้อสาระสำคัญ บทบัญญัติดังกล่าวไม่ถูกต้องนัก เพราะในบางกรณีข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิดนั้นสำคัญถึงขนาดทำให้วัตถุแห่งคดีนั้นเปลี่ยนแปลงไป ย่อมถือได้ว่าเป็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญอันจะเป็นเหตุให้ศาลยกฟ้องได้

หากเรานำหลักในเรื่องวัตถุแห่งคดีมาเป็นตัวกำหนดขอบเขตในการที่จะพิจารณาว่าข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิดเป็นสาระสำคัญหรือไม่ หากข้อเท็จจริงนั้นยังอยู่ในขอบเขตวัตถุแห่งคดีเดียวกันอยู่ศาลก็สามารถที่จะพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยได้แม้จะมีได้ปรากฏข้อเท็จจริงนั้นในคำฟ้อง แต่ในทางกลับกันแม้คำฟ้องจะบรรยายข้อเท็จจริงมาครอบคลุมข้อเท็จจริงที่แตกต่างกับคำฟ้อง แต่ปรากฏว่าข้อเท็จจริงนั้นมิได้อยู่ในวัตถุแห่งคดีเดียวกันศาลก็ไม่สามารถพิพากษาลงโทษจำเลยได้

6.2 ข้อเสนอแนะ

(1) ควรตัดข้อความ “เกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิด” ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคสาม โดยให้ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจแทนว่าข้อแตกต่างเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิด เป็นข้อสาระสำคัญหรือข้อแตกต่างนั้นเป็นเพียงรายละเอียด โดยให้ศาลใช้ดุลพินิจเป็นกรณีไปตามหลักกฎหมายวัตถุแห่งคดี

(2) ในชั้นสอบสวน ควรมีการรวบรวมพยานหลักฐานและแสวงหาข้อเท็จจริงให้ได้มากที่สุดจนเป็นที่ยุติแล้วค่อยดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

(3) โจทก์ควรจะทำความเข้าใจในเรื่องการบรรยายคำฟ้องในลักษณะที่เป็นเรื่องราว เหตุการณ์แทนการบรรยายฟ้องในลักษณะที่สั้นโดยปรับให้ข้อกฎหมายเท่านั้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรรกริรมย์ โคมลารชุน. (พฤษภาคม-สิงหาคม 2557). “วัตถุแห่งคดีในคดีอาญาคืออะไร.”

วารสารกระบวนการยุติธรรม. ปีที่ 7. เล่มที่ 2.

คณิต ฅ นคร. (2555). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร :
วิญญูชน.

ธีระ ละมุลตรี. (2548). หลักการพิพากษาไม่เกินคำขอ : ศึกษาปัญหาการบรรยายฟ้อง.

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พงษ์รัตน์ เครือกลิ่น. (2528). ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในคดีอาญาของไทย. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2544). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.

หยุด แสงอุทัย. (2507). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศึกษาทางคำพิพากษาฎีกา.

พระนคร : แม่บ้านการเรือน.

ภาษาต่างประเทศ

Donald Davidson. (2001) “Individuation of Events.” Essays on Actions and Events.

2nd ed. Oxford : Clarendon Press.

Ronald A. Anderson. (1957) Wharton’s Criminal Law and Procedure vol 4, 5.

New York : The lawyers co-operative publishing company.